

Yhtäläinen palkka: Argumentteja puolesta ja vastaan

Risto Harisalo

I JOHDANTO

Onko työelämässä sukupuolten välillä epätasa-arvoa? Monet ovat valmiit myöntämään, että työmarkkinat ovat ristiriidassa miesten ja naisten välisten tasa-arvovaatimusten kanssa. Mitkä tekijät selittävät sitä, että työmarkkinat saattavat olla hyvinkin diskriminoivia, että työnantajat maksavat naisille huomattavasti pienempää palkkaa kuin miehille, että naiset ohjautuvat hoitamaan pääasiassa perinteisiä hoivaan ja huolenpitoon liittyviä tehtäviä ja että ammattialojen naisistuksessa niiden palkkauksen taso ja yleinen houkuttelevuus laskevat? Edelleen monet ovat valmiit myöntämään, että syynä ovat markkinat, niiden pelisäännöt ja markkinoille ominainen taito ruokkia epätasa-arvoa ja vääristää yleisesti hyväksytyjä arvoja. Yleisesti suositeltu resepti on lainsäädäntö, jolla voidaan korjata markkinoiden rakenteellisia puutteita ja pakottaa työnantajat maksamaan miehille ja naisille yhtäläistä palkkaa.

Kirjassaan *»Equity and Gender: The Comparable Worth Debate»* Ellen Frankel Paul vastustaa suositeltua reseptiä. Hänen mukaansa tasa-arvon kannattajat ovat tehneet puutteellisen ja pinnallisen analyysin tasa-arvoa ja epätasa-arvoa synnyttävistä voimista. Siksi he suosittelevat vääriä keinoja tilanteen korjaamiseksi. Tapa, jolla Ellen Frankel Paul suoriutuu tehtävästään, on vakuuttava ja ansaitsee huomion. Hän esittää puolueettomasti ja kattavasti sen teoreettisen ja empiirisen tutkimusperinteen, johon tasa-arvon kannattajat vetoavat ja tukeutuvat. Tämän jälkeen hän osoittaa, että tasa-arvon kannattajien argumentit ovat riittämättömät ja vajavaiset eikä niillä voida perustella toimenpiteitä, joita tasa-arvon kannattajat suosittelevat tilanteen korjaamiseksi. Lopuksi Ellen Frankel Paul tarkastelee omia argumenttejaan tasa-arvosta yleisen yhteiskunta- ja talousteorian näkökulmasta.

Keskityn seuraavassa yksinomaan edellä mainittuun kolmeen asiakokonaisuuteen. Näiden lisäksi *»Equity and Gender»* sisältää mie-

lenkiintoisia tietoja, joihin en puutu tässä. Tekijä analysoi esimerkiksi perusteellisesti ja syvällisesti sitä, kuinka amerikkalaiset osavaltioiden ja liittovaltion tuomioistuimet ovat käsitelleet tasa-arvon problematiikkaa. Hänen mukaansa tasa-arvon kannattajat ovat voittaneet erityisesti osavaltioiden tuomioistuimissa. Osavaltiot ovatkin olleet erityisen innokkaita tasa-arvon edistäjiä ja puolestapuhujia. Tekijä palauttaa mieliin, että Yhdysvalloissa tasa-arvoliikehäntä alkoi jo toisen maailmansodan aikana ja että vuodesta 1945 lähtien jokainen Kongressi on käsitellyt tasa-arvoa edistäviä lakeja. Vuonna 1963 astui voimaan samapalkkaisuuslaki.

»Equity and Gender»-teoksen kirjoittaja, Ellen Frankel Paul, on valtio-opin professori ja tutkimusjohtaja Bowling Green State yliopistossa sekä arvostetun Cato Instituutin tutkija. Hän on aikaisemmin julkaissut kaksi kirjaa: *»Moral Revolution and Economic Science»* ja *»Property Rights and Eminent Domain»* sekä toimittanut *»Human Rights and Liberty and Equality»* sarjaan kuuluvia kirjoja. Hän on osallistunut Yhdysvaltain presidentin nimittämänä YK:n sosiaalista kehitystä tutkivan komission työhön.

II YHTÄLÄISTÄ PALKKAA PUOLTAVAT ARGUMENTIT

Professori Paul korostaa, että tasa-arvon kannattajat ansaitsevat kiihkottoman huomion, koska useimmat heistä ovat vilpittömästi sitä mieltä, että naisilla ei ole ollut täyttä mahdollisuutta nauttia talouselämän ja markkinoiden hyödyistä. Naiset ovat mielestään syyttään markkinoiden epäoikeudenmukaisuuden uhreja. Kirjoittaja kysyy: Miksi vaativaa ja pitkää koulutusta edellyttävää työtä tekeville sairaanhoitajille maksetaan vähemmän kuin sorvareille? Miksi kirjastonhoitajille, jotka ovat lähes yksinomaan naisia, maksetaan pienempää palkkaa kuin kuorma-auton kuljettajille? On luonnollista vaatia, että samanarvoisesta työstä on mak-

settava likipitään sama palkka. Professori Paul keskittyy tutkimuksessaan yksinomaan yhtäläisen palkan problematiikkaan.

Yhtäläisen palkan kannattajat vetoavat professori Paulin mukaan useisiin argumentteihin. Ensinnäkin heidän mukaansa vapaat markkinat diskriminoivat naisia eri tavoin. Ne saattavat estää naisten pääsyn tiettyihin ammatteihin tai rajoittaa heidän etenemistään uralla. Yritykset voivat maksaa naisille pienempää palkkaa kuin miehille huolimatta siitä, että tehdyllä työllä on työnantajalle sama arvo. Markkinat aliarvostavat järjestelmällisesti naisten tekemää työtä. Kun insinööreistä on pulaa, heidän palkkansa nousevat, mutta kun sairaanhoitajista on pulaa, ulkomailta tuodaan sairaanhoitajia, joille voidaan maksaa jopa aikaisempaa matalampaa palkkaa.

Käyttämällä hyväksi institutionaalista talousteoraa yhtäläisen palkan kannattajat ovat osoittaneet, kuinka markkinoille ominaiset jäykkyydet ja rajoitteet diskriminoivat naisia. Erityisesti ammattiyhdistysliike on Paulin mukaan sortanut naisia. Työmarkkinalainsäädäntö on suojannut miesvaltaisia aloja naisten kilpailulta.

Toiseksi yhtäläisen palkan kannattajat vetoavat professori Paulin mukaan siihen, että vapailta markkinoilla naisille maksetaan järjestelmällisesti yhtäläisestä työstä pienempää palkkaa kuin miehille. Arviot vaihtelevat, mutta karkeasti arvioiden naiset ansaitsevat vain runsaat puolet miesten ansaitsemasta dollarista. Jos kaikki työntekijät, myös osa-aikaiset, otetaan huomioon, naiset ansaitsevat vain noin puolet jokaisesta miesten ansaitsemasta dollarista. Yhtäläisen palkan kannattajat kysyvät, miksi tilanne on tällainen, sillä naiset suorittavat kansantaloudelle elintärkeitä tehtäviä.

Yhtäläisen palkan kannattajat kumoavat joihtakin myyttejä naisten palkkauksesta. Vastoin yleistä käsitystä naisten ja miesten palkkauserot pikemminkin kasvavat kuin supistuvat. Naisille ei makseta miehiä pienempää palkkaa siksi, että heidän koulutustasonsa olisi miehiä alhaisempi. Korkeankin koulutuksen saaneet naiset ansaitsivat vähemmän kuin vastaavan koulutuksen saaneet miehet. Uusia ammattialoja naiset ovat valloittaneet rajallisesti. Käsitys, että ihmisille maksetaan heidän työnsä arvon mukaan, ei myöskään pidä paikkaansa. Kun eri tehtävät pisteytettiin vertailukelpoiksi, havaittiin, että samanarvoisista tehtävistä naisille maksettiin järjestelmällisesti miehiä pienempää palkkaa.

Kolmanneksi yhtäläisen palkan kannattajat

vetoavat Ellen Frankel Paulin mukaan siihen, että vapaat markkinat ohjaavat — eriyttävät — naisia perinteisiin ammatteihin, joissa korostuvat feminiiniset roolit, hoiva ja huolenpito. Työelämässä heidän odotetaan olevan tukijoita tai avustajia esimerkkeinä sihteeri, sairaanhoitaja ja lastenhoitaja. Sosiaalistaminen pyrkii kaikkialla naisten passivointiin. Naisten työ on kaikkialla aliarvostettua.

III YHTÄLÄISTÄ PALKKAA VASTUSTAVAT ARGUMENTIT

Yhtäläistä palkkaa kannattavien mielestä vapaat markkinat ovat syynä siihen, että naisia kohdellaan väärin ja eri tavoin kuin miehiä. Yhtäläistä palkkaa kannattavien mielestä valtiovalan tulisi lainsäädännöllä puuttua markkinoiden toimintaan ja korjata niiden ilmeisiä heikkouksia ja puutteita. Yhtäläistä palkkaa kannattavien ajattelutapa on suoraviivaisuudessaan ja vakuuttavuudessaan kuin suoraan neoklassisen tradition oppikirjasta.

Naisia syrjivät markkinat

Professori Paulin mukaan yhtäläistä palkkaa vastustavien mielestä vapaat markkinat vähentävät naisten syrjintää ja supistavat pitkällä aikavälillä myös miesten ja naisten palkkauseroja. Olettamus markkinoiden diskriminoivuudesta perustuu niiden väärinymmärrykselle. Markkinoiden tehtävänä on koordinoida lukemattomien yksilöiden erilaisia tavoitteita ja pyrkimyksiä suhteuttamalla tarjonta kysyntään. Jos tuottajat pyytävät tuotteistaan korkeampaa hintaa kuin kuluttajat ovat valmiit maksamaan, kysyntä laskee. Jos tuotteen hinta on liian alhainen, kysynnän kasvu nostaa hintaa siihen asti, kunnes kysyntä ja tarjonta vastaavat toisiaan.

Paulin mukaan markkinoiden tehtävänä on myös antaa signaaleja siitä, mihin tuottajien kannattaa sijoittaa niukat voimavaransa ja energiansa. Jos tuotteen hinta nousee tarjonnan syystä tai toisesta supistuessa, markkinat antavat tuottajille signaalin tuoda esimerkiksi ulkomailta lisää tuotetta. Juuri tästä on kysymys edellä mainitussa sairaanhoitajapulaa kuvaavassa esimerkissä. Markkinat eivät suinkaan syrji, vaan toimivat normaalisti työnantajien etsiessä vaihtoehtoja, joissa kustannukset ovat mahdollisimman pienet.

Työmarkkinat eivät eroa muista hyödyke-

markkinoista. Aloilla, joilla on työntekijöistä pulaa ja vakansseja täyttämättä, palkat nousevat. Markkinat antavat työntekijöille signaaleja aloista, joille heidän kannattaisi pyrkiä ja joissa vaadittavia taitoja heidän kannattaisi opiskella. On kuitenkin turha odottaa, kirjoittaa professori Paul, että markkinat organisoisivat tehtävät tiettyyn normatiiviseen, hierarkkiseen järjestykseen, joka määräisi palkkauksen. Markkinat heijastavat yksinomaan kysynnän, tarjonnan ja hyödykkeiden kustannusten muutoksia.

Paul korostaa, että kaikki eivät hyväksy markkinoiden tuloksia, mistä on turha syyttää markkinoita. Markkinat eivät ole väärässä, koska ne ainoastaan heijastavat vapaiden yksilöiden harkintansa mukaan tekemiä valintoja siitä, kuinka he käyttävät rajalliset voimavaransa ja kykynsä. Paulin mukaan yhtäläisen palkan kannattajat vaativat markkinoilta sellaista, johon ne eivät pysty: valtaa pätevästi naisten markkinoille tuomat kyyvyt ja taidot. Naisten on miesten tavoin alistuttava markkinoiden puolueettomille prosesseille, joissa työvoiman kysyntä ja tarjonta määräytyvät.

Vapaat markkinat saattavat palkita eri tavoin jopa täysin samanlaisia tehtäviä kysynnästä ja tarjonnasta riippuen. Esimerkiksi kielenkääntäjät tekevät samanlaista työtä, mutta venäjän taitajille voidaan maksaa korkeampaa palkkaa kuin englannin taitajille siksi, että syystä tai toisesta edellisten kysyntä on kasvanut ja että heidän tarjontansa on pienempi kuin jälkimmäisten. Vastaavasti eläintarhan hoitajille voidaan joutua maksamaan korkeampaa palkkaa kuin lastenhoitajille, vaikka jälkimmäisten työ on yhteiskunnallisesti arvokkaampaa kuin edellisten, koska eläintarhan hoitajiksi halukkaita on huomattavasti lastenhoitajiksi haluvia vähemmän.

Kun yhtäläistä palkkaa kannattavat haluavat lainsäädännöllä korjata markkinoita, vapaiden markkinoiden kannattajat osoittavat, että lainsäädäntö — minimipalkkalaki jne. — heikentää markkinoiden responsiivisuutta ja kohtelee lopulta kaltoin niitä, joita halutaan suojella. Meilläkin minimipalkkalaki on heikentänyt nuorten työnsaantia ja ammattiliittojen korporatiivinen asema jäykistänyt työmarkkinoita. Työelämän uudistaminen pidennettyine irtisanomisineen on avannut markkinat hakijoita testaaville yrityksille ja sysännyt työnhakijat näiden tunteetomaan syliin.

Professori Paulin mukaan markkinat eivät koskaan pysty syrjimään työntekijöitä yhtä selvästi kuin julkinen valta. Hän jatkaa, että orjuus on ollut mahdollista vain valtion tukemana ja

pönkittämänä. Kirjassaan »*The State Against Blacks*» Walter Williams osoittaa, että vastoin yleistä käsitystä valtio ei ole vähemmistöjen suoja eikä kehityksen tae. Uusimmassa kirjassaan »*South Africa's War Against Capitalism*» Walter Williams väittää, että Etelä-Afrikan rotusortoa ei suinkaan voida selittää kapitalismilla, vaan valtion toimenpiteillä. Williamsin mukaan rotuerottelu, apartheid, on tulos siitä, että valkoisten rasistiset, sosialistiset ja kommunistiset ammattiyhdistysliikkeet saivat valtion säätämään lakeja, joilla mustaa väestöä estettiin kilpailemasta vapaasti niiden jäsenten kanssa. Williamsin mukaan, kun valkoiset huomasivat, että markkinoilla rotu ei merkitse mitään, he murskasivat laissez faire kapitalismin rotuerottelulla pitääkseen mustat paikallaan.

Ellen Frankel Paul vetoaa Gary S. Beckerin tutkimukseen »*The Economics of Discrimination*» erityisesti kahdessa asiassa. Beckerin mukaan syrjinnällä on taipumus lisääntyä monopolistisilla tuotannonaloilla ja ammatteissa, joissa järjestäytymisen aste on korkea. Toiseksi Becker osoittaa, että syrjintä ei palvele syrjivien perimmäisiä etuja, vaikka he niin kuvittelevat. Markkinat, kirjoittaa professori Paul, on suurenmoinen itseään korjaava mekanismi. Se rankaisee kilpailua rajoittavia, rotuerottelua haluvia ja sukupuolen perusteella syrjiviä. Tehokkain tapa poistaa syrjintä Paulin mukaan, on tehdä markkinoista mahdollisimman kilpailukykyiset, koska markkinoilla syrjijät joutuvat kantamaan itse valintojensa kustannukset.

Professori Paul puuttuu lopuksi olettamukseen kolmannelta tiestä, jossa yhtyvät puhtaan kapitalismin ja sosialismin edut, mutta josta puuttuvat kummankin haitat. Yhteen aikamme kuuluisimpaan taloustieteilijään Ludwig von Misesiin vedoten Ellen Frankel Paul väittää, että kolmatta tietä ei ole. Ainoa vaihtoehto vapaille markkinoille on valtion ohjaus, joka sysää yhteiskuntaa kohti sosialismia. Jos markkinat eivät ratkaise palkkoja, on pakko luottaa julkiseen sääntelyyn ja hyväksyä sen syrjintää luovat vaikutukset.

Palkkaerot

Yhtäläisen palkan kannattajat osoittavat, että naiset ansaitsevat 51—64 % miesten palkasta. Heidän mielestään tämä osoittaa, että toimenpiteet yhtäläisen palkan aikaansaamiseksi ovat perustellut. Ellen Frankel Paulin mielestä yhtäläisen palkan kannattajien arvioinneissa on kuitenkin useita heikkouksia.

Ensinnäkin miesten ja naisten oletetaan työskentelevän yhtä paljon työtunneilla mitaten. Kuitenkaan täyspäivätyötä tekevät naiset eivät tee yhtä paljon työtunteja kuin miehet. Kun otetaan huomioon työtunnit ja vakioidaan ikä, perhesuhteet jne, tilanne on huomattavan erilainen kuin mitä yhtäläisen palkan kannattajat esittävät. Naiset ansaitsivat 1983 työtunneilla mitaten 72 % miesten tuloista. 20—24 vuotiaat naiset ansaitsivat 89 % miesten tuloista. 25—64 vuotiaat naimattomat naiset ansaitsivat 91 % naimattomien miesten tuloista.

Paul korostaa, että naimattomien miesten ja naisten erot ovat lähes olemattomat naimisissa olevien miesten ja naisten eroihin verrattuna. Erityisesti hän korostaa, että naimisissa olevien ja naimattomien miesten palkkaerot ovat miltei yhtä suuret kuin miesten ja naisten palkkaerot. Naimisissa olevat miehet ansaitsevat naimattomia enemmän ja naimisissa olevat miehet, joilla on lapsia, ansaitsevat enemmän kuin naimisissa olevat lapsettomat miehet. Vastaavasti naimisissa olevat naiset ansaitsevat naimattomia vähemmän ja naimisissa olevat naiset, joilla on lapsia, ansaitsevat vähemmän kuin naimisissa olevat lapsettomat naiset. Professori Paul painottaa, että palkkaerojen syynä eivät siis ole markkinoiden syrjintä ja puutteet, vaan miesten ja naisten erilaiset perheroolit.

Yhtäläisen palkan kannattajat, väittää Paul, eivät ota huomioon naisten vaikeasti mitattavia lyhyen ja pitkän aikavälin odotuksia urasta, perheestä, lapsista ja vapaa-ajasta. Naisten ja miesten odotukset eroavat Paulin mukaan selvästi. Myös naisten ja miesten erilaiset elämäntavat ja -tyylit vaikuttavat palkkaukseen. Naiset valitsevat mielestään sairaanhoitajan, opettajan ja lastenhoitajan uran siksi, että niissä on mahdollista tehdä työtä, josta he pitävät. Kun yhtäläisen palkan kannattajien mielestä yhteiskunnallinen pakko ohjaa naisia perinteisille ammattialoille, Paulin mukaan naiset valitsevat uransa vapaasti, oman harkintansa mukaan, yksinomaan omaa etuaan tavoitellen.

Sukupuoleen perustuva syrjintä

Ellen Frankel Paul kiistää yhtäläisen palkan kannattajien tulkinnan siitä, että markkinat ja yhteiskunnalliset rakenteet ohjaisivat naiset valitsemaan tietyt hoivaan ja huolenpitoon liittyvät tehtävät. Sitä vastoin, kirjoittaa Paul, jos yhtäläisen palkan kannattajat onnistuvat tavoitteissaan ja naisille aletaan maksaa yhtäläistä

palkkaa heidän perinteisistä tehtävistään, naisia estetään tehokkaasti hankkimasta uusia tietoja ja taitoja ja tavoittelemasta uusia ammatteja. Yhtäläinen palkkaus suorastaan pakottaa naiset pysymään valitsemisissa ammanteissa. Paras tapa auttaa naisia on rohkaista heitä hankkimaan taitoja, joilla he voivat menestyä muillakin kuin perinteisillä naisten aloilla.

Yhtäläisen palkan kannattajat vetoavat siihen, että naisten työ on aliarvostettua, koska naiset tekevät sitä. Väitteensä tueksi he esittävät ammatteja, jotka ovat muuttuneet miesvaltaisista naisvaltaisiksi ja joissa siksi ammatin yleinen arvostus ja palkkaus ovat laskeneet. Usein myös naisten työ on muuttunut rutinoitukseksi ja mekaaniseksi. Professori Paulin mukaan tässä ei ole kysymys syrjinnästä, vaan siitä, että naiset valitsevat ammatit vapaasti, omaan etuaan tavoitellen, tasapainotellen työelämän vaatimusten ja erilaisten perheroolien välillä ja noudattaen tulevaisuutta koskevia odotuksiaan. Nainen, joka valitsee sihteerin ammatin kuorma-auton kuljettajan ammatin asemasta, tietää valitessaan, että sihteerin palkka on pienempi kuin kuljettajan.

IV YHTÄLÄINEN PALKKA JA YHTEISKUNTATEORIA

Yhtäläisen palkan kannattajien mukaan tehtäviä on analysoitava objektiivisin kriteerein sen selvittämiseksi, missä määrin samanarvoisista tehtävistä maksetaan erilaista palkkaa. Objektiivisinä kriteereinä käytetään Paulin mukaan yleisimmin taitoa, vastuuta, henkisiä vaatimuksia ja työolosuhteita. Jos samanarvoisista tehtävistä ei makseta yhtäläistä palkkaa, julkisen vallan toivotaan pakottavan lainsäädännöllä työnantajat korjaamaan käytäntöään. Yhtäläisen palkan kannattajat, kirjoittaa professori Paul, yrittävät löytää tehtäville objektiivisen arvon.

Objektiivisuus on ollut pitkään yhteiskuntateorian tavoitteena. Thomas Aquinas etsi oikeudenmukaista hintaa ja klassinen talousteorია yhdessä Karl Marxin kanssa tavoitteli teoriaa työvoiman arvosta. Yhtäläisen palkan kannattajat, kirjoittaa Paul, pyrkivät etsimään tehtäviä objektiivisia ominaisuuksia, joista ainakin teoriassa voidaan olla yksimielisiä ja jotka ovat yleistettävissä kaikkiin tehtäviin. Professori Paulin mukaan, koska objektiivisuutta tavoittelevista teorioista yksikään ei ole kyennyt selittämään kaikkia markkinoiden ilmiöitä, myös-

kään yhtäläisen palkan kannattajat eivät voi onnistua.

Ellen Frankel Paulin mukaan tehtävillä ei ole sisäistä objektiivisesti mitattavaa arvoa. Työlä on arvoa vain sille, joka synnyttää sen ja joka on halukas maksamaan siitä jollekin. Työn hinta määräytyy markkinoilla, joissa erilaisen työvoiman kysyntä ja tarjonta määräytyvät persoonattomina prosesseina. Jos työnantaja maksaa hallitsevaa tasoa alhaisempaa palkkaa, hän menettää hyvää työvoimaa, joutuu palkkaamaan ammattitaidottomia työntekijöitä ja heikentää tuotteensa laatua ja turvallisuutta. Jos työnantaja maksaa hallitsevaa palkkatasoa korkeampaa palkkaa, hän saa entistä parempia työntekijöitä, jotka pystyvät lisäämään tuotantoa ja kohottamaan tuotteen laatua. Tässä tilanteessa työnantaja vaarantaa kuitenkin asemansa, koska kuluttajat eivät halua kuluttaa tarjottua määrää eivätkä maksaa siitä vaadittua hintaa.

Markkinoilla arvo tarkoittaa hintaa, jonka kuluttaja on valmis uhraamaan saadakseen tietyn tuotteen itselleen. Paulin mukaan yhtäläisen palkan kannattajat pyrkivät kuitenkin tätä korkeampaan moraaliseen arvoon, jolla voidaan verrata eri tehtäviä keskenään. Paul korostaa, että moraalisisista arvoista ei kuitenkaan voida

päittää markkinoilla ansaitun palkan perusteella. On väärin sanoa, että kuuluisa taiteilija on palkkansa perusteella monituhatkertaisesti arvokkaampi kuin tavallinen sairaanhoitaja. Markkinoilla, kirjoittaa Paul, hinnat ja palkat ovat taloudellisia termejä ja ne määräytyvät kysynnän ja tarjonnan perusteella.

Tehtäviä ei voida arvioida objektiivisesti kuten yhtäläisen palkan kannattajat olettavat. Asiantuntijat inhimillisine vajavaisuuksineen ja enakkoluuloineen, kirjoittaa Paul, eivät pysty muuttamaan persoonattomien markkinoiden subjektiivisia arviointeja ja valintoja objektiiviseksi niin, että ne vastaisivat yhtäläisen palkan kannattajien vaatimuksia. Koska vain jokainen yksilö voi arvioida omat preferenssinsä, professori Paul toteaa puhdasoppisen itävaltalaisesti, kukaan ulkopuolinen ei voi yhdistää niitä.

Professori Paul suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen korjata naisten elämän epäkohtia. Hänen mielestään kuitenkin yhtäläisen palkan kannattajien suosimat toimenpiteet vaarantavat markkinoiden toimintaa, rajoittavat yksilöiden valinnanvapautta ja lisäävät mielivaltaisesti toimivan julkisen vallan oikeuksia. Jos yhtäläisen palkan kannattajien vaatimukset toteutetaan, kaikki häviävät.